

ovog ugostiteljskog objekta koji dolaze iz zemalja fjordova, kakve su primjerice, Finska, Švedska, Norveška, Danska, Škotska i Kanada, kao i tisuće obrazovanih turista iz ostalih zemalja. Naposljetku, što će o »Limskom fjordu« i »Fjordu« misliti oni naši domaći obrazovani turisti koji su već u osnovnoj školi učili da uz našu jadransku obalu nema fjordova?! Za našu jadransku obalu postoji strukovni izričaj »dalmatinski tip obale«, poznat i svjetskoj zemljopisnoj literaturi. To je obala iznimne horizontalne razvedenosti, takvih priobalnih kopnenih i morskih oblika i pojava, takve prirodne ljepote kakva se rijetko gdje u svijetu može vidjeti. To je još jedan razlog više našem uvjerenju da nema nikakva smisla pridodavati joj izmišljeni, strani naziv za poseban tip zaljeva (fjord). Nedvojbeno, ovakva zloporaba zemljopisnog naziva fjord ne pridonosi promicanju naše turističke kulture, našeg turizma, naše kulture u najširem smislu, a samim time i naše jezične kulture.

Ratimir Kulmeta

OLIMPIJADA U MONTRÉALU

Svi jugoslavenski radio-televizijski izvjestitelji koji su nam se javljali iz kanadskog grada *Montréal* izgovarali su ime toga grada Montreal, jasno izgovarajući i suglasnik *t*. Mislimo da ovako pogrešni način izgovora ne možemo opravdati nikakvim jezikoznanstvenim razlozima. Kako to i zašto?

Kanadski grad *Montréal* (francuski oblik) ima oko 2.5 milijuna žitelja (s prigradskim četvrtima), kojima je u većini (oko 70%) francuski jezik materinski. Stoga bismo ime ovoga grada morali izgovarati onako kako to oni čine, posve u duhu francuskoga književnog jezika. Fonetski mu je oblik *Monreal*, dakle — bez suglasnika *t*, jer se sastoji od dvije francuske riječi: (1) od imenice *mont* (*mɔ̃*) m. — gora i (2) od pridjeva *réal*, *e* (*real*) — kraljevski. Prema tome ime *Montréal* u prijevodu s francuskog na hrvatski jezik znači »Kraljevska gora«. Pogrešan način izgovora imena *Montréal* (fr. lik) — s

izgovorenim suglasnikom *t* — nikako ne možemo opravdati nekakvom našom jezičnom tradicijom. U tomu slučaju mi bismo svjesno promicali pogrešan način izgovora stranih zemljopisnih imena. Ovakve i slične oblike pogrešno izgovorenih stranih zemljopisnih imena ne bismo smjeli uvrstiti u grupu tzv. udomaćenih likova stranih zemljopisnih imena, kakva su — na primjer — *Beč*, *Prag*, *Bukurešt*, *Budimpešta* i *Rim*. Takvi su likovi sastavina naše kulturne baštine i mi ih u svagdanjem »neslužbenom« životu možemo rabiti. U našoj literaturi morali bismo dati prednost izvornim likovima s mogućnošću ovakvog načina pisanja: *Wien* (Beč), *Praha* (Prag), *București* (Bukurešt), *Budapest* (Budimpešta) i *Roma* (Rim). Tako, primjerice, postupa suvremena jugoslavenska kartografija u svojim latiničnim izdanjima. U ovome slučaju nije riječ o nečijoj samovolji, već o poštivanju preporuka *Međunarodne komisije za standardizaciju zemljopisnih imena pri Ujedinjenim narodima*. Budući da je SFR Jugoslavija kao član ove svjetske organizacije pokazala da poštuje odluke UN, naši bi stručnjaci za pitanja pravopisa također takve odluke trebali poštivati. Probici međunarodne političke, gospodarske i kulturne suradnje to od nas zahtijevaju. Pri tom, kao što smo to gore pokazali, ne moramo zapostavljati naše udomaćene, baštinjene likove stranih zemljopisnih imena. Pogrešno izgovoreni oblik kanadskog grada *Montréal* (fr. lik) ne spada u ovakvu grupu stranih zemljopisnih imena. Morali bismo ga iz našeg jezika izbaciti, izgovarajući približno pravilno *Monreal*, dakle — bez izgovora suglasnika *t*!

Ako tko želi reći da je *Montreal* fonetski oblik nastao od izvornoga engleskog oblika *Montreal*, onda i u ovome slučaju tako izgovoreni oblik ne odgovara pravilima izgovora u engleskom jeziku. Angloameričani ga približno izgovaraju *Monriol*.

Na osnovi ovakve sažete objasnidbe načina uporabe fonetskih oblika zemljopisnog imena *Montréal* (fr. lik) i *Montreal* (engl. lik) možemo zaključiti da naši radio-televizijski izvjestitelji u oba slučaja fonetski nisu približno pravilno izgovarali ime ovoga

kanadskog grada u kojem se održala posljednja Olimpijada. Približno pravilan izgovor mogli su postići i to tako da francusko ime izvornom obliku izostave suglasnik *t* (*Montréal — Monreal*), a da u engleskome izvornom liku samoglasnik *e* pročitaju kao naše *i* (*Montreal — Montriol*).

Ratimir Kalmeta

KAKO IZGOVORITI IGNIS?

Na televiziji i na radiju često se čuje ime talijanskog košarkaškog kluba *Ignis* i njegova financijera i, vjerojatno, vlasnika, industrije aparata za kućanstvo *Ignis*. Ako ime industrije i kluba — dok se ovome ne promijeni mecena, a s njime i ime, po običajima u profesionalnoj košarci u Italiji — pišemo kako Talijani pišu, neće biti pogreške. Ali, kako vidimo iz prakse, ostaje pitanje izgovora i prema njemu transkripcije (najčešće pri prenošenju iz latinice u ćirilicu); na televiziji i na radiju beziznimno se izgovara: *Injis*.

S tim izgovorom, međutim, teško se je složiti, pogotovu što je ovaj primjer povod za načelno pitanje kako se izgovaraju neki skupovi glasova latinskoga jezika. Sretna je okolnost što to pitanje ne treba rješavati, nego se samo pridržavati naših običaja i prepoznati latinsku riječ. Znači da ćemo latinsku riječ *ignis* («vatra») izgovoriti *ignis*, a ne *injis*. Što se kod nas čuje samo *Injis* svakako je utjecaj kontakata naših novinara s talijanskim kolegama, koji po talijanskom običaju izgovaraju latinske riječi kao da su talijanske. To ide od tekstova molitava, dakle srednjovjekovnog latinizeta do svih drugih riječi: prema izgovoru *Gloria in excelsis deo* u našim je tradicijama *in eks*-, a onda to vrijedi i za druge riječi, među kojima su česte sa skupom *-gn*-.

Izgovor *nj* tamo gdje piše *-gn*-, (*Ignazio* > *Injacio*), valja priznati, ne dolazi sasvim «odozgo». On ulazi u ukupnost činjenica naše jezične stvarnosti, jer generacije koje su govorile ili govore talijanski kao kućni jezik ili oni koji su važne godine školovanja

prošli za prve okupacije Dalmacije govore *injorant*, *injorirati*, *inkonjito*, a ne *ignorant*, *ignorirati*, *inkognito*.

Ovaj primjer (čitanje *ignis*, a ne *injis*) važan nam je da nas načelno podsjeti na naše običaje u čitanju latinskih riječi. Podsjetiti nas može i kad dajemo nova imena raznim udruženjima — u čemu postoji običaj: *Concordia*, *Cibona*, *Pro musica* — ili kad treba pročitati ona koja su dali drugi. U raskoraku s talijanskim čitanjem, kao što je u ovom primjeru, treba uračunati utjecaj talijanskih sredstava komunikacija, pa i naših na talijanskom jeziku.

Vladimir Anić

»TRAJATI ŽIVOT«

U novinama za kulturna pitanja »Ok« br. 119 od ove godine književnik Saša Vereš dao je naslov jednom svom feljtonu *Pusti nas, smrti, da potrajemo*. Frazeološki obrati pretjerano izmiču našoj brizi, a ovaj naslov nalikuje obratu na koji u novije vrijeme češće nailazimo, glagolu *trajati* s dopunom u akuzativu *trajati (svoj) život*, koja se upotrebljava pored forme *živjeti (svoj) život*.

Nesumnjivo najčešće značenje glagola *trajati* jest ono koje nalazimo u »Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika« Jugoslavenske akademije »nastaviti, opstati, postojati, uzdržati«. To bi se dalo drugačije reći »postojati idući prema svršetku«, »opstati s pomišlju na kraj« i sl. Dakle, u značenje uključujemo predvidljiv kraj, govorimo o postojanju s obzirom na kraj. Zato već samo značenje *to traje* podrazumijeva »to dugo traje«, a pridjev *trajan* isto je što i »dugotrajan« (< njem. *langwierig*, v. P. Skok, »Etimologijski rječnik hrvatskog ili srpskoga jezika, s. v. *trajati*). Budući da je značenje gl. *trajati* (durare) da što postoji s obzirom na kraj, omogućuje sintagmu *vijek trajanja*, koja znači konačnu točku do koje što traje, iako je tautologičnost očita. Glagol *trajati* najčešće se čuje za predmet ili pojam o čijoj se trajnosti s obzirom na kraj misli, pa